

УДК 371.134

ПУЛЯК Ольга Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки,
охорони праці та безпеки життєдіяльності

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID 0000-0002-7061-5620
e-mail: olapuliak@gmail.com

МОШУРЕНКО Олександр Юрійович –

аспірант кафедри фізики та методики її викладання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID 0000-0002-2283-6568
e-mail: salnya@i.ua

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Актуальність дослідження формування педагогічного іміджу педагога обумовлена процесом реформування освіти, який передбачає посилення уваги до індивідуальності не тільки учня, але й учителя, заохочення його творчих здібностей, креативності, неординарності. Цей процес розпочався в Україні з 2018 року ключовою реформою Міністерства освіти і науки «Нова Українська школа», головною метою якої є створення школи, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті [3].

Сучасний період освіти України можна назвати іміджевим. Іміджевий етап – це період створення нових іміджевих технологій, які розкривають сучасні підходи до побудови іміджу та їх вплив на особистість вчителя. Це період становлення педагогічної іміджелогії, як нової інтегрованої галузі педагогічного знання, яка потребує створення умов формування педагогічного іміджу майбутніх учителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти формування педагогічного іміджу педагогічних працівників досліджували В. Бондаренко, О. Горovenko, Ю. Дзядевич, Т. Довга, І. Зубкова, В. Ісаченко, А. Калюжний, О. Ковальова, О. Попова, І. Розмолодчикова, Н. Тарасенко, А. Череднякова, В. Черепанова та ін. Але питання формування педагогічного іміджу майбутніх учителів технологій в умовах закладу вищої освіти потребує більш ґрунтовного дослідження.

Мета статті: висвітлення основних етапів формування педагогічного іміджу майбутніх учителів технологій в умовах закладу вищої освіти.

Методи дослідження: аналіз навчальних планів, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення теоретичних даних з проблеми дослідження; вивчення і узагальнення досвіду роботи викладачів закладу вищої освіти; анкетування та бесіди; спостереження за поведінкою та зовнішнім виглядом майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічний імідж – результат свідомої роботи вчителя. Особливо це стосується ситуації, де він є

частиною професійного успіху. Професія педагога потребує створення іміджу і через потреби ринкової економіки. Вже не достатньо бути просто професіоналом високого класу. Особистий педагогічний імідж педагога є важливим доповненням або необхідною умовою його ефективної професійної діяльності.

Формування іміджу педагога є довготривалим процесом, а його побудову слід починати задовго до початку педагогічної діяльності і найефективніше це може здійснюватися під час організації процесу професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти. Також обов'язково повинні долучатися сторонні експерти, які здатні адекватно оцінити сформованість цієї особистісної характеристики. [4].

Аналіз та узагальнення психолого-педагогічної та методичної літератури, присвяченої проблемі формування педагогічного іміджу, дав змогу виокремити основні сім етапів формування педагогічного іміджу майбутніх учителів технологій під час їх навчання в закладі вищої освіти.

Перший етап: формування уявлення про образ ідеального викладача (його особистісні та професійні якості), його стиль поведінки та габітарну культуру (зовнішній образ, стильність, наявність смаку, вміння обирати одяг, вміння поєднувати кольори, зачіска, аромат, аксесуари, охайність) у процесі його професійної діяльності у закладі вищої освіти. Майбутні учителі аналізують відповідність викладача до тих вимог, які висуваються до нього суспільством як до представника професії і виконавця визначених професійних функцій, а також до умов аудиторії – студентства як прогресивної і найактивнішої групи суспільства.

Так, формування педагогічного іміджу майбутніх учителів технологій починається вже з перших років навчання у ЗВО. Студенти, сприймаючи образ педагога-фахівця, виносять своє судження про нього. Якщо викладач є справжнім професіоналом, цікавою та ерудованою людиною, викликає захоплення і як наслідок, стає справжнім зразком. Його стиль педагогічної діяльності студенти починають несвідомо наслідувати, використовуючи його методи та форми роботи з аудиторією та дидактичними засобами на заняттях з методики та педагогічної практики. Отже, на основі

існуючого позитивного прикладу студенти вибудовують в своїй уяві образ ідеального вчителя, усвідомлюють його роль у навчально-виховному процесі, виділяють пріоритетні особистісні та професійні якості.

Важливою умовою формування педагогічного іміджу мабутьних учителів є наявність мотивації, яка стає рушійною силою, що спонукає до дій та визначає початок будь-якої професійної діяльності. На даному етапі студенти потребують допомоги у зрозумінні необхідності організації цілеспрямованої діяльності щодо формування педагогічного іміджу. Вони, усвідомивши необхідність побудови власного іміджу, переходять до аналізу та осмисленню особистісних та професійних якостей, які характеризують образ ідеального викладача, вивчають загальні очікування студентської аудиторії щодо постаті справжнього педагога. Результатом такої діяльності студентів є створення чіткого портфоліо викладача, на якого очікує аудиторія, визначення специфіки структурних компонентів його педагогічного іміджу.

Другий етап: виявлення і аналіз власних психофізіологічних, професійних характеристик, що лежать в основі складників педагогічного іміджу вчителя технологій. На цьому етапі важливо допомогти студентам визначити основні індивідуальні особливості, професійні якості, особливості характеру, творчі здібності, зрозуміти свій внутрішній світ та створити реальне враження про самого себе як майбутнього викладача технологій.

Третій етап: порівняння реальних характеристик з бажаними, що асоціюються з ідеальним образом вчителя технологій, адекватна самооцінка на підставі самодіагностики. Ґрунтуючись на проведеному порівняльному аналізі реальних особистісних та професійних характеристик з бажаними, студенти мають планувати роботу з формування педагогічного іміджу вчителя технологій.

Реалізація етапу передбачає виконання основних завдань: провести порівняльний аналіз власних якостей та якостей образу ідеального викладача; з'ясувати основну різницю між «Я реальним» та «Я ідеальним». Умовою ефективності реалізації етапу є володіння студентами засобами самодіагностики, виявлення адекватної самооцінки, що потребує спеціально організованого навчання.

Четвертий етап: розробка стратегічної та покрокової тактичної програми самовдосконалення, самокорекції з формування іміджу вчителя технологій.

Навчання студентів плануванню діяльності з самовдосконалення забезпечує їхню спроможність розробити стратегічний план з формування іміджу, а також конкретизувати його у вигляді покрокової програми конкретних заходів з оволодіння необхідними характеристиками позитивного іміджу на основі усвідомлення основних розбіжностей між бажаним образом та реальним.

П'ятий етап: проведення корекції реальних характеристик відповідно до ідеального образу та очікувань згідно з наміченою програмою і планом самовдосконалення.

Цей етап передбачає конкретні дії студента, спрямовані на формування педагогічного іміджу вчителя технологій. Ураховуючи вимоги сучасної аудиторії та дотримуючись розробленої програми дій, проведення усіх необхідних заходів щодо вдосконалення та корекції реального образу відповідно до типу характеру, темпераменту, особливостей розвитку творчих якостей, емоційної та інтелектуальної поведінки майбутнього вчителя технологій. Умовами реалізації цього етапу є: забезпечення мотивації студентів на активні усвідомлені дії з формування компонентів іміджу, поступове виконання пунктів наміченої програми.

Шостий етап: примірювання на себе бажаного образу й уживання в новий образ шляхом відпрацювання прийомів, вироблення умінь і навичок, удосконалення зовнішнього образу тощо.

На даному етапі відбувається апробація отриманого образу на практиці. Примірювання та випробовування компонентів отриманого бажаного образу (зовнішні зміни, стиль поведінки та спілкування, професійні якості, стиль педагогічної діяльності) відбувається під час проходження педагогічної практики студентів у навчальному закладі. Так, майбутні вчителі мають змогу випробувати в реальній педагогічній діяльності створений професійний імідж. На даному етапі відбувається поступове уживання в новий образ та перевіряється його ефективність і доцільність.

Сьомий етап: індивідуалізація отриманого нового образу. На даному етапі у студентів відбуваються внутрішні зміни, професійний розвиток особистості, поступове удосконалення комунікативних та професійних здібностей, розширення досвіду педагогічної взаємодії, розвиток рефлексивних навичок. Аналізуючи ефективність та гармонійність створеного образу, студенти проводять його відшліфовування у відповідності до власних потреб, відчуттів, очікувань аудиторії. Це вимагає докладання великих зусиль і цілеспрямованих, систематичних дій.

Послідовна реалізація визначених етапів з дотриманням умов, що вимагає цілеспрямованої, ретельної, спеціально організованої роботи з боку викладачів і студентів забезпечує формування позитивного іміджу вчителя технологій [1].

Проведемо аналіз стану навчально-виховного процесу майбутніх учителів технологій формувати педагогічний імідж. Так, вступаючи до ЗВО, майбутній фахівець починає накопичувати педагогічні компетенції. Під час вивчення фахових дисциплін студенти опановують різні методики формування педагогічного іміджу.

Зважаючи на те, що навчання – це тісна взаємодія викладачів зі студентами, та здійснюється на як на лекціях так і на практичних та лабораторних заняттях саме під керівництвом

викладача, який організовує, спрямовує та контролює весь педагогічний процес: готує навчально-методичні матеріали, визначає методи, форми та прийоми проведення занять, організовує пізнавальну діяльність студентів, контролює виконання техніки безпеки, спонукає студентів до практичних дій, контролює розуміння теоретичного матеріалу, коректує відповіді студентів та правильність виконання елементів виробу, формує потреби студентів до самостійної роботи над проектами, стає очевидним, що особистість педагога, що викладає фахові дисципліни, відіграє велике значення для педагогічного становлення образу майбутнього спеціаліста.

Адже авторитетний викладач, який є справжнім професіоналом, володіє методикою навчання фахових дисциплін, відповідально ставиться до професійної діяльності, вміє захопити, прищепити інтерес, постійно модернізує форми та методи професійної діяльності, творчо підходить до процесу навчання, любить свою справу, має почуття гумору, вміє контролювати власні емоційний стан, постає терплячою, доброзичливою, справедливою, об'єктивною, тактовною, урівноваженою, культурною особистістю, викликає повагу та любов студентів, тим самим сприяючи створенню сприятливої атмосфери в аудиторії та налагодженню успішної педагогічної взаємодії і співробітництва.

Так, майбутні фахівці, опановуючи систему технологічної освіти на практичних та лабораторних заняттях, несвідомо починають асимілювати стиль професійної діяльності того викладача, який їм подобається. Починається перший етап неусвідомленого формування професійного іміджу майбутнього спеціаліста.

Навчальна програма закладу вищої освіти передбачає вивчення циклу методичних та психолого-педагогічних дисциплін, провідне завдання опанування яких полягає в підготовці майбутнього спеціаліста до майбутньої педагогічної діяльності. З метою компетенцій, необхідних для педагогічної діяльності, майбутні вчителі технологій вивчають блок методичних та психолого-педагогічних дисциплін («Педагогіка», «Психологія», «Методика організації виховної роботи», «Теорія і методика технологічної освіти», «Соціально-екологічна безпека життєдіяльності та основи охорони праці» [5]), спрямований на розвиток педагогічного іміджу майбутнього педагога. У зв'язку з тим, що сучасний педагог має бути не просто висококваліфікованим спеціалістом, а й високоосвіченою людиною з широким світоглядом, яка змогла б виховувати свідомих громадян, під час вивчення дисциплін педагогічного циклу, студенти залучаються до процесу дослідження педагогічної спадщини, вивчають надбання видатних вітчизняних та закордонних педагогів, аналізують інноваційні технології, здійснюють творчий науково-професійний пошук. Відтак, відбувається становлення педагогічної компетентності майбутнього спеціаліста, розвиток

аналітичного мислення, здатності до творчої роботи за фахом, розширення наукового кругозору, вироблення уміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань педагогічної діяльності, формування у студентів потреби та уміння самостійно поповнювати свої знання за фахом.

Спеціальної навчальної дисципліни з педагогічної іміджології студенти не вивчають, але під час вивчення тем методичних та психолого-педагогічних дисциплін вони торкаються таких важливих питань як постать педагога в навчальному процесі, імідж вчителя, важливість зовнішнього вигляду для побудови позитивного образу, вивчають методи, прийоми, технології навчання, опановують різні форми організації та засоби навчання, знайомляться з методами контролю та критеріями оцінювання, проводять ергономічне дослідження навчального середовища. Таким чином, починається формування педагогічної майстерності майбутнього викладача (сукупності певних якостей особистості, обумовлених психолого-педагогічною підготовкою і здатністю оптимально вирішувати педагогічні завдання), яка зумовлює формування педагогічного іміджу.

Поступово відбувається формування педагогічного іміджу вчителя технологій, що складається не лише з професійних знань, а з сукупності професійних якостей, педагогічних компетентностей, які дозволять майбутньому педагогу продуктивно будувати навчально-виховний процес.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Отже, беручи до уваги той факт, що формування педагогічного іміджу майбутніх вчителів технологій проходить в сім етапів, і має бути спеціально організованим, керованим процесом, стає очевидним, що його ефективність залежатиме від спеціально створених під час навчально-виховного процесу педагогічних умов, які забезпечуватимуть усвідомлення необхідності побудови педагогічного іміджу та організації цілеспрямованої діяльності щодо його формування.

Всі методичні та психолого-педагогічні дисципліни, які вивчають студенти мають велике значення для формування професійно значущих рис сучасного фахівця, розвитку його дослідницького потенціалу, тих професійних характеристик, що становитимуть основу для побудови його педагогічного іміджу як учителя технологій.

Викладчі закладу вищої освіти здійснюють роботу з формування педагогічного іміджу в період навчання студентів. Особливим етапом, що сприяє розвитку як мотивації, так і всіх інших структурних компонентів процесу іміджетворення є педагогічна практика. Вона стимулює процес роботи над собою в плані формування власного педагогічного іміджу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко В. І. Теоретичні засади формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій /

В. І. Бондаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – 2015. – Вип. 43. – С. 174-179.

2. Довга Т.Я. Імідж особистості як необхідна умова професійного становлення педагога. / Т. Я Довга. // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2010. – Вип. 1 (13). – С. 66-75.

3. <http://osvita.ua/school/reform/53666/> Нова українська школа: практична реалізація

4. Прус Н.О. Основні етапи формування іміджу майбутнього викладача іноземних мов / Н.О.Прус // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя, 2016. – Вип. 46 (99). – С. 126-133.

5. Рябець С.І. Сучасні підходи у формуванні навчальних планів на прикладі спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання) / С.І.Рябець // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – 2015. – Вип. 8, Ч. IV. – С. 92-98.

REFERENCES

1. Bondarenko, V.I. (2015) *Pedahohichna tekhnolohiya formuvannya profesynoho imidzhu maybutnikh uchyteliv tekhnolohiy* [Pedagogical technology of forming the professional image of future technology teachers.] Kyiv.

2. Dovha, T.YA. (2010) *Imidzh osobystosti yak neobkhdna umova profesynoho stanovlennya pedahoha* [The image of an individual as a necessary condition for the professional formation of a teacher]. Kyiv.

3. <http://osvita.ua/school/reform/53666/> [Electronic resource: <http://osvita.ua/school/reform/53666/>]. Kyiv.

4. Prus, N.O. (2016) *Osnovni etapy formuvannya imidzhu maybutn'oho vykladacha inozemnykh mov* [Basic stages of formation of the image of the future teacher of foreign languages]. Zaporizhzhya.

5. Ryabets', S.I. (2016) *Suchasni pidkhody u formuvanni navchal'nykh planiv na prykladi spetsial'nosti 014 Srednya osvita (Trudove navchannya)* [Modern approaches in the formation of curricula on the example of

specialty 014 Secondary education (Labor studies)]. Kirovohrad.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПУЛЯК Ольга Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія і методика професійної освіти.

МОШУРЕНКО Олександр Юрійович – аспірант кафедри фізики та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Старший лаборант кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: теорія та методика навчання (фізика в технологічній освіті).

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PULIAK Olga Vasyilivna – candidate of pedagogical sciences, docent of department of theory and method of technological preparation, labour and safety of vital functions protection, professor of department of physics and method of its teaching of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: theory and methods of professional education.

MOSHURENKO Olexandr Uriyovich – postgraduate student department of physics and teaching methods of Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University. Senior laboratory Technician department of theory and methodos of technological preparations, safeguarding labour and safety of human vital activity Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University/

Circle of research interests: theory and teaching methods (physics in technological education).

Дата надходження рукопису 10.04.2018 р.
Рецензент – к.пед.н., доцент О.В. Абрамова

УДК:539.1

РУДЕНКО Євгеній Володимирович – аспірант кафедри фізики та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, викладач НВК «Олександрійський колегіум – спеціалізована школа»
ID ORCID: 0000-0003-0799-0433
e-mail: black1020hole@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ЄДНОСТІ ТА СУПЕРЕЧЛИВОСТІ КВАНТОВИХ ФІЗИЧНИХ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ПІЗНАННІ МІКРОСВІТУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вивчення квантової фізики супроводжується рядом проблем, що зумовлені квантовою природою розглядуваних процесів та явищ, дуалізмом поведінки об'єктів мікросвіту, статистичним характером руху частинок, ненаочістю процесів та явищ з точки зору класичної механіки.

Як показують дослідження [1; 2; 5; 6], розглядання протиріччя хвиля – частинка,

дискретність – неперервність з позиції діалектичного матеріалізму при навчанні квантової фізики не лише підвищує пізнавальний інтерес до предмету, а й забезпечує більш якісне засвоєння знань. На нашу думку, навчальний матеріал квантової фізики варто доповнити рядом порівнянь, аналогій, моделей, наочними матеріалами, які забезпечать більш свідоме розуміння учнями фундаментальних теорій та понять квантової фізики.